

Dominum. et omnium sanctorum. quorum sollem
nitas hodie in conspectu tue maiestatis. re
veratur. **D**omine deus noster tota in diem terrarum
et omnium sanctorum tuorum quorum meritis precibus
et orationibus. ut in omnibus protectionibus tue rem
aneamus auxilio **I**n eundem christum dominum nostrum.
Ant igitur oblationem servitutis nostrae
et cuncte familie tue. **Q**uesumus domine. ut pla
ceas accipias. dies quoque nostrorum in tua pace di
cas. atque ab eterna damnatione nos tri
plex tuorum iubeas grege numerari **P**
ro domino nostro **Q**uia oblationem tuam iuris
omnibus que. benedicta **X** assumpta **X**
rationabile. acceptabile que face
ris. ut nobis. corpus **X** et sanguis **X**
delectissimi filii tui domini nostri ihesu christi

MS 612

Sammelband

Ausg. 1. Teil

CATALOGVS
 L E C T I O N V M,
 Q V A E I N I L L V S T R I
 I V L I A H E L M S T A D I I S A
 X O N V M, F V T V R O S E M E S T R I
 hyemali, publicè à Dn. Professoribus pro-
 ponentur & habebun-
 tur.

H E L M A E S T A D I I
 Excudebat Iacobus Lucius.
 M. D. CII.

P R O R E C T O R, I O A N N E S
S I G F R I D V S, P H I L O S O P H I A E
& Medicinæ Doctor ac Professor, & reliqui Professo-
res Academiae Iuliae.

L E C T O R I S. D.

Eliberalibus disciplinis & academiæ dignitate hoc loco agere, opus esse non arbitramur, cum lectorem de utroque probe instructum non dubitemus. Nec obscurum est, quamobrem indices lectionum quotannis publicè proponantur. Apparet primùm, quid quisque sibi de quaque academia polliceatur: deinde, qui accessere, secum aut cum peritioribus consilium capient, quid temporis quibus studiis destinent. Pulcrius enim & felicius procedunt in unoquoque negotio, qui procedunt ordine: quin fieri videmus, ut qui in vario genere doctrinæ temerè vagentur, pertenuis fructus studiorum percipiant, dum nullius rei certam aliquam sibi cognitionem comparant. Neque verò nobis ab illa academiæ consuetudine licet discedere, quam pro lege hæcenus habuerimus: hodiè autem causa nobis est grauior, & tantum non aliqua necessitas, ut præsentem academiæ Iuliae statum fulciamus: cuius cum superiorum annorum grauià incommoda, à morbis epidemicis potissimum illata, superasse videremur, superiore vere noua incidit, nec minor sanè calamitas. Cum enim quos parère & quiescere æquum erat, in vicinos agros & oppida prædæ agenda causa eruptiones cum aliquot millibus facerent, & iam imminerent huic etiam oppido, cui præ cæ-
teris

teris extrema meditati minitatiq; fuerant; non mirum acci-
dit, vt metu instantis periculi auditorum alij, vel alio se con-
ferrent, vel in vicinia subsisterent, alij à suis auocarentur.
Hinc igitur fama de direptione Helmæstadij (nos tamen cle-
mentia sua protexit Deus) & de dissipatione academiæ Iu-
liæ, longè lateq; disseminata fuit, quod nos ab eo tempore
ex hospitibus & ex longinquis amicorum literis accepimus.
Turbata fuit illa fanè non leuiter, nec libet nunc queri quan-
to malo ciuium & academicorum tam docentium quàm di-
scentium. His namq; interruptio cœptorum vigentiumq;
studiorum plurimum obfuit: cæteri in re familiari iacturam
experti sumus grauem. Toto tamen illo tempore adole-
scentes bona spe melioris euentus mansère apud nos multi:
nec defuère vnquam auditores, & postquam sacra Cæsarea
maiestas imperio suo *ὕβρις* compescuit, alij reuertuntur, &
noui adueniunt, docemusq; adeò quotidie bona studiosæ
iuuentutis frequentia. Sapientissimus autem & beneficen-
tissimus dux noster, quod à principio præstitit, nec intermi-
sit vllò vnquam difficilimo tempore, in conseruanda ornan-
daq; academia non minorem porrò curam ponet, quàm an-
tè fecerit. Cognoscat etiam beneuolus lector studia,
quæ apud nos hac serie coluntur. Helmæsta-
dij in acad. Iul. VIII. Kal. Sept.
cl. l. CII.

A 2

CATA-

C A T A L O G V S
L E C T I O N V M P V B -
L I C A R V M.

Facultatis Theologicae.

HENRICVS BOETHIVS Th. D. post Psalmorum quorundam, quos haecenus pertractavit, explanationem succinctam & accuratam, deinceps ad locorum Theologicorum explicationem redibit, & quam iam exorsus est, de noticia Dei naturali & reuelata, doctrinam, una cum illis, quae ad pleniorum doctrinae eius cognitionem pertinent & conducunt, de cetero perpetua thesi & antithesi, continuabit. Iusq; mediocri diligentia explicatis ad consimilem aliorum doctrinae caelestis locorum dilucidationem perget. In quibus omnibus tamen ita versabitur, ut breuitatis ratio habeatur, & nihil eorum tamen, quae ad intimiorem locorum singulorum illustrationem necessaria sunt, negligatur. hora 9.

LAVRENTIVS SCHEVRLE D. Pastor & generalis Superintendens Ecclesiae Helmstatensis, perget in explicatione Minorum Prophetarum, & postquam Haggaeum absoluit, deinceps interpretabitur Prophetam Zachariam, servata methodo haecenus consueta & usitata. hora 2.

CASPARVS PFAFFRADIUS D. Epistolam ad Titum sic explanabit, ut quomodo ad Ecclesiae aedificationem, tam auditores, quam docentes recte informari debeant, cuius constare possit. Simul etiam doctrinam de persona Christi, distinctis praedicationum generibus in confessione nostra comprehensam, & explicabit & à Sophismatibus aduersariorum vindicabit. Priuatim de Ministerio

sterio de doctrinam plenius aliquando exponet, dissertationibus quoque expositam discutiet, Dissertationum quoque Theologicarum exercitia continuabit. hora 4.

Facultatis Iuridicæ.

VALENTINVS FORSTERS D. Senior & Ordinarius, absolutis iam legibus Regijs, sub Regio statu ex orientis Reipub. Romanæ latis, nunc ad eas, quæ ab exactis Regibus sub primâ mutatione, nempe a Pisonæ regno, emerferunt, accedet, & intus LEGES XII. TABULÆ: Deinde prætorum edicta & interdicta, ac alia ad illorum officia, pertinentia iura, Deo volente, breuiter ac succinctè explicabit, & quæ inde à temporibus Iurorum veterum, ad nostram usque ætatem propagata sint tradet. hora 8.

ANDREAS CLVDIVS D. Codicis Ordinarius Professor, absolutis Constitutionibus sub Tit. C. de condict. ob caus. dator. iam prout instituit, Leges Digestorum sub Tit. de condic. causa dat. caus. non secuta, extantes, dilucidè, rationibus ex ipsis fontibus depromtis, & contrarijs accuratè refutatis, explicat, hora 9. antemeridiana.

EBERHARDVS SPECKHAN I. V. D. & Decretalium Professor, pro præsentis Academiae statu, institutam Iuris Canonici cõvocationem absoluet, & deinceps ad ordinariam Decretalium continuationem redibit. hora 2.

STATIVS BORCHOLTEN D. perget in explicatione Pandectarum, cui adijciet breuem tractatum de bello iusto & iniusto. hora prima.

IOHANNES BARTERS D. in libro secundo Institutionum iuris materiam testamentariam nunc explicat, cui deinceps hoc spacium semestre tribuet, & ut iusto tempore absolui possit, operam dabit. hora 12.

Facultatis Medicæ.

FRANCISCVS PARCOVIVS D. hætenus Prognostica Hippocratis explicuit, & usum eorundem in obseruationibus vel historijs ægrotorum, quas Hippocrates in Epidemijs annotauit, auditoribus suis ostendit: deinceps utpote cui Practica lectio ex aula commendata est, & à Collegis delata, omnium morborum curationem à capite ad calcem, secundum nonum Rhasis, proponet. hora 8.

IOHANNES SIGFRIDVS D. absoluta Anatome, & doctrina de facultatibus & compositione medicamentorum, proponet artem Medicinalem Galeni, cui adiunget explicationem Aphorismorum Hippocratis. hora 2.

DUNCANVS LIDDELIUS D. In Medicina explicabit tres libros Gal. de Symptomatum causis. Continuabit Disputationes Medicas. In Mathematicis Absoluta explicatione tertij libri Pomponij Meleæ de situ orbis, subiunget descriptionem noui orbis, cæterarumq; regionum veteribus incognitarum. hora 4.

Facultatis Philosophicæ.

IOANNES CASELIUS D. absoluta SYNESII Philosophi & Theologi nobili oratione de regno, in qua explicanda & latinè reddenda iam alterum mensem occupatur, idem argumentum è Xenophontis Cyri pædia vberius tractabit. hora 4. Digni sunt illi libri, in quibus cognoscendis cum Regum filij, tum omnes accessuri ad Rempub. multum operæ ponant. Magistratus enim singulos, cum regijs virtutibus aut earum quam simillimis præditos esse, par sit, minime profecto negligere oportet disciplinas regias.

D. THEODORVS ADAMIUS præcepta facultatis Oratoria, ita, uti nuper denuò cæpit, ex Aristotelis & aliorum probatissimorum dicendi Magistrorum monumentis docere perget, & quod instituit, paucis mensibus ad finem perducat. hora 3.

ADA.

ADAMVS LVCHTENIVS Phil. & Med. D. Philo-
phia Moralis compendium proponit ex Aristotele, Philippo, & alijs, &
tam versatur in parte communi, quæ in libris Nicomachicis contine-
tur. Ea absoluta ad partes magis speciales, politicam nimirum, & æco-
nomicam accedet. hora 9.

M. OVENVS GVNTHERVS Holsatus, absoluto Aristo-
telis de anima commentario, subiunget instanti hyemali semestri li-
bellum eiusdem de sensu & sensibili: quo absoluto, quatuor librorum
Aristotelis de cælo explicationem aggredietur. hora 1.

M. SIMON MENCIVS Quedlingap. pro tempore De-
canus, duabus quotidie horis docet publice: una elementa Mathema-
tices: altera Latinam grammaticen de auctoribus classicis.

I. Hora 8. antemeridiana in auditorio Philosophorum minore
post absolutum arithmetices Practicæ libellum, qui autorem Gem-
mam Frisium habet, per quatrimum explicat denuo Sphæram à IO-
H ANNE de Sacrobusto conscriptam.

II. Hora prima postmeridiana in ædibus communis mensæ, post
finitum nuper hymnum, quem Sequentiam Pentecostes vulgo nomi-
nant, reperit interpretationem 2. lib. officiorum Ciceronis, eamq; con-
tinuat diebus Martis & Iouis tantum. Nam altero biduo eadem ho-
ra emendat tyronibus oratiunculas vel ligata vel soluta oratione ex-
hibitas.

HENRICVS MEIBOMIVS Poëta Casarius, absoluta
inethodo legendi historiam vtramq; quod breui fiet, vniuersalem ab
orbe condito vsq; ad hæc tempora historiam proponet, secuturus seriem
quatuor monarchiarum, tam in rebus Ecclesiæ, quàm Reipublicæ.
hora 12.

M. VALENTINVS SCHINDLERVS, hætenus
usum Grammatices Hebrææ auditoribus suis monstravit in aliquot
Psalms. Deinceps prima Hebrææ linguæ elementa proponet tyroni-
bus. hora 3.

M. ANDREAS GRYPHENIVS Helmstetensis, inter-
preta-

pretatur γυνῶμας ἐλεγειακὰς Theognidis Poëta Megarensis Siculi.
hora 2.

M. CORNELIVS MARTINVS Antverpius, bre-
uissimam totius Logicae Aristoteleae Synopsin proponit: in qua quan-
quam breuissimus sit futurus, perspicuitate tamen praeceptorum, ex-
emplorumq; claritudine hoc ager, ut uniuersa illa disciplina facile
ab eo qui non prorsus sit absurdo ingenio, percipiatur. hora 7.

M. IOANNES POTINIVS tradit methodum Graeci
studij rectè instituendi, qua ad finem perducta, duas D. Ioannis
Chrysostomi orationes de orando Deum interpretabitur. hora 8.

M. HENRICVS SCHAPERVS perget in explicatione
doctrinae secundorum mobilium, iuxta hypotheses Copernici & Al-
phonsinorum. hora 1.

Exercitia, & publica & priuata nequaquam negligentur.
Disputationes enim publicae ordinariae secundum ordinem qua-
tuor facultatum, singulis fient mensibus.

Declamationes non solum in publicis Collegij festis, sed et-
iam in praelectione noui authoris praefationis loco audientur.

Poëmata quoq; in academiae solennitatibus anniuersarijs re-
citabuntur.

Anatomicae administrationes, siue sectiones corporum hu-
manorum, partiumq; corporis demonstrationes instituentur &
peragentur.

Nec herbationes solennes, habita ratione temporum anni,
& qualitatis seu constitutionis aëris & cœli intermittentur, sed
publicae tres, priuatae verò plures instituentur & habebuntur.

F I N I S.

M. Tullii Cicero de officiis
lib. I. de officiis
lib. II. de officiis
lib. III. de officiis

M. FRIEDRICH SCHAEFER
habet ad Euclidem facta hinc Proprietate Librum
de explicata hinc prima

De necessitate & praestantia
Philosophiae.

Hoc quidem debebant omnes mortales a-
gere, Spectabilis Domine Decane, & Charissimi
Viri praecipuos honorandi, ut quem a Deo in-
mortales nati sunt animi, & exerceant
diligentius, & quantum fieri possit Veteri
ritori restituant. Ut enim corpus cum brutis
commune habens omnes ipsos quoque sensus,
quibus plerisque illa etiam nos superat dicuntur:
Ita hoc unico homines sensus, & ab illis, quae
dixi, brutis differunt. Sed nescio quid illud
sit monstrum, sive malis generis, quae tantum bo-
num nobis videat, sive alius generis quid-
dam, ignavia certi sumus officium etiam sic
strenue facit, quod homines scientes Volentes
ita transvorsos agat, ut quidvis potius facere ma-

hinc, quam ab inscitia dilucere illam particulam
aurea vis dicat, & in libertatem asserere. Ne
minus illi frustra sunt, si sola possident unquam
se homines vocare volunt, non minus ac cecus
se vocat, quominus oculos, & mutas se loqui
possidet, quia lingua sabet. Trankis in: 4
nobis, is de quo loquimur, amicus & obritus
ut rosa nunc tabulae princeps Philosophorum lib.
3. de aia comparabit. Trankis tamen vel
litteras vel aliud ab ea habere testes nisi prius
quid inscribas; frustra enim ab amico gestan
tioni expedit, nisi quod cupias, fideliter in
prias. Vix tamen & multis millibus unum
videmus possidentis, qui tantis tenebris se am
et non ostendat. Quantos quaeque greges illo
rum veras qui vel Baccho, quos tamen in fa
omnes est finto, faciant, vel se totos voluptati
bis corporis mancipent, vel pedibus manibus

nam digne nitantur.

O ceteris, ceteris, querenda pecunia prius
Virtus post nimis. Haec Janus pinguis ab uno
Prodocet: haec reliquit in vultu dispersa, sensu,
Lato suspensi locutos, tabulansq; lacerto.

Contra tu tantum morbum & vulgo tollere tentes,
Sed hoc tantum est quod merito indigneris, illos
qui inter prudens nos tantum improbi ho-
mines esse voluit, sed modis peratorum partes
suis sibi sumunt, ipsos nescire quantum illius
aest praestantia sit, quod ferendum erat, sed eo
ut nescitans progressum, ut alios melioris in-
terdum mentis homines in suam nescitia colo-
niam ducere conent: Debetur exemplum cuius
disciplina, sive artem tam nominare debis, sive
scientiam, sua laus, non diu etiam sunt illis
hasp: consistere possit, ne quisquam hoc nisi
eius verit; sed hoc adis sunt illa doctrina

que ipsius animus & excolit & ornat, mutiles
res esse, & nullis rei. Facultates quae ita
vulgo vocantur liberales, volo. Theologia quidem
sancti, quam merito omnes laetantur, qui Christo
nomine adimus, ut maxime necessaria, ita
in hoc non est occupata, sed alius sibi finem
proponit, quemadmodum & post hanc vitam cum
Christo & omnibus sanctis eternum vivere possi-
mus, & quae de hoc genere sunt alia. Historia
Juris scientia suis cultoribus hoc pollicentur, ut &
Medicina. Altera in: & sibi legibus contenta
est, & totum vitam in alienis negociis agit; hoc
est si propius ad id quod volumus, accedat virtu-
tate, tamen aliena illud facit fide. Hoc unum
cuius in: medicis spectat, ut corpus vel visum
ut servet, vel pristinis rei virtus reddat, ad quam
omnis nullam inferioris sapientiae negligere potest,
si quidem aliquam elegantis bonae doctrinae

3.
sibi sibi parat in animo habeat. Nec tamen
sibi hanc iudicabit, sed illi a qua accipit, utro
gratis etiam agat. Nos in sunt istius a corpo-
ris humani cogitatione, quod vult assequitur,
nos qui nature velit subsidio veniunt, et tam
aliquando quod mutata velle videatur, scientiam,
qua utrum naturam explicet, contemnat.

Quaenam erit ergo illa scientia, quae tantas
tenebras a mente dispellat, et luminem sibi ipsi
contemplandum praebet? Philosophia minimam
est, quam ita prius appellavit Pythagoras, ut
et Socrates eius sicuti Sophistarum notaret sapien-
tiam, et quomodo sibi quisque et ea polliceri
posset, iudicaret. Sicut a: Vilius fuit Vilius,
ut quanto res sit pretantior, et minoris operum
fiat, ita etiam oib; seculis ipsa non solum
a quibusvis omnibus dicitur delecta fuit, sed

stans cultores nix tantis nos extrema pass.
Sacratem quidem ra des acerba mox dedit, ut
omnibus sacris signis Amyg & Melij defuit
sunt. Quo majori laude digni sunt, qui irru-
enti inscitia & obtruncis virunt, & fortiter resistite
sunt. Ut minus quod res est dicam, qui sibi
sunt illa disciplina vel eruditionum vel scien-
tias pollicente rathem opera ex pumice agnam
expediet. Cuius ergo spectabilis Dote De-
cane, & vos viri clarissimi, praesertim Jano-
randj erga provinciam hanc dicantur mihi
eis posueritis, nos spero ex te vos laturos, si tan-
tam rem ita confidentem, ut ex quibusdam
partibus totam rem spectandam exhibeam.
Ex hac n. Consideratione, nisi me amissis &
sensuiter fallit, omnes nos prestantibus tan-
mus & dignitatem nix intelligunt, sed & me

4
existatam. Unius hoc a vobis prius rogabo
ut quia foris molestum habere nignos Ver
bis uti, quae fortassis elegantius scribimus non
valeret, ut ipsa me excusare velitis.
Hanc ergo cuius diximus anima medicinam
q. esse, nignodi principes quidem facultates,
appellare n. ita iam liceat. fit mens & appetit,
cuius videtur licet, Immensis tam curam agere
debet & voluntatis. Unius n. quam ab utraque
animus noster laborat. De mens qdem ca
higint quaedam dixerunt stans autem, & eis
mortales, quibus qdem res finis aliquando, quam
vulgo vera subsistit manilla, congesti sunt. Un
de n. iam difficilis veritatis ingitio. quam for
is, ubi stiam nos minimum abesse putamus,
maxime a scopo absimus. ut vobis Dorothe

his dixisse visus sit, Veritatem in profundo pui-
teo latere; Utrius Aristoteles nostram mentem
se habere ad Veritatem, sicut oculos nos quatuor
ad ipsam habere. Non enim illis sol cuius visus in
cuius nihil videtur; quum obscure et ca-
ligat nostra mens, serpe etiam in facilius.
Hoc minor nos difficultas manet in ipso ap-
posito sensum. Perturbationes enim quas ita phi-
losophi vocant, ita affigunt lumen serpe nostram
mentem, ut ney quid requis, ney quid in-
sum in illa se de videre possit. Quamvis
Principis et proterum intellexit divus claus at:

Digne lumen ardorem mentibus addunt
Euryache? an sua cuius Divus fit dira Cupido?
De de hoc quiritari nos opus est puto. Hoc
autem Volo, cuius duo sunt, quae nostram animam
miseram habent, utiq. et medicis facienda

5.

fuit: Illius quidem Veritate, appetit a: sensu
in Virtutibus inveniuntur. Hinc in alteram
quidem partem Theoreticam, alteram practi-
cam, sicut ab officio sui sunt locuti. Illa
in sola Veritate cognitionem acquirit, in qua
est mentis nostra summa profectio, illa in
quam considerat quid sit terrae motus, quid ful-
gur, quid tonitru, et causa fluxus et refluxus
maris, et ut ille: Errantem Lunam solisq; labo-
res, Virg: 3 Georg:

Unde geminis gemis et plenebris, unde visbar et ignes
Arcturum, pluviasq; Hyadas, geminorum triones,
Quid tantum Oceanus properant hincq; inde fates,
Hiberni vel quia tardis mora nos sibi abster.
Nihil sane oia haec a nostris aspicientibus sibi in-
venit, stultus etiam in rebus ab oculis vi-
deatur, qui quidem significat in illa motu.

Altera a: pars contra. Nam in suis cultores
quid Virtus sit, aut Vitium scire tantum vult
sed vult ut Vitium servet. Ad scriptum in
nomis instituit, appetitum sensuum qui quidem
fieri potest, ita regant, ut non in iusticia, non alia
eius Virtutum fines transgrediantur: Ita enim
fieri tandem molestum est, et h quidem in hoc
misero carcere obtinere potest, felicitas a no-
bis acquiratur. Sed quoniam antequam animus
nostre perficiamus, quam aliqua mortalia,
originem ostendit, et ipse vult Philosophus
et de gen. anal: cap. 3. Vult dicitur est inter pre-
tibus, propter tot vult vult vult vult vult
videtur vult propter et prestantior est voluntate
et appetitum sensibile: Ita et dicitur est
hominis partem, quod mentes nostrae igni cultos vult
dat, non tantum alteri, quod appetitum nostrum

6
regit, non habere, sed rursus multis modis sup-
plere. Aristoteli in: pol. quod. 10. Et: tradit
Arist.: Vitam contemplativam non continere ge-
minij, quatenus sit genus, sed quia divisionem
quiddam esse habet. Eius ergo vnam atq. al-
teram esse species, esse partem partu' utriusq. ex-
plicemus, ab ea initium facientes, quae ut prin-
cipio reliquarum ab omnibus rudiis homini-
bus existimatur, ita hanc reliquis scientijs
praestare certissimum est. Non est amicus
multis raris commendata ad vos praestitum q.
exhibere datusq. quibus omnia nostra et ea
sententiam debere agnoscentis libenter. Etiam
sic tanquam possum totam antiquitatem, q. uno
ore matrem ruditatis illam fateri; testes lau-
dare possum quot ruditatis laude omnibus
sacris floruerunt. Quid in quibus inferiores

Scientia solidioris doctrinae polliceri possunt sine
sac. Nulla est quae non Entis, actus, poten-
tiae, causarum necessitates, Contingentiae & nec-
essitatis suspensio faciat, sed ut utrumque necessitas ha-
beat, cum in certis definitionibus genera plu-
rima sententiarum suisque transcendant. Ergo
illa Entis prout Entis sibi proponit de quo affe-
runtur per sua principia demonstrat. Non opus
est indices multis sic distere, an proprius il-
lus sit subiectus, an Entis deus principia, in
scholis hoc quotidie fieri proponitur, & disputant
de illis rebus, qui nomen sibi philosophorum
venerunt. Ad vitandas autem affectiones de
servandum est docent suum minus Entis
de suis sicut accidentibus sicut affectionibus, quam
in alijs sententis. Merito videtur à Bysilio
si motus est corpus naturale deus, non ita

à Metaphysico si unum, Bonum est Ens primum
 ceteris. Quae igitur eius Entis simplicitate conueniunt
sex nomen tantum, ipsum Ens, Unum, Res, Ali-
quid, Verum, Bonum. Sufficienter istis di-
 visionis libri, qui de re et scripti sunt, conueniunt
 sunt. Ens uero non univocum licet in uicini de
 philosophicis rebus differant, philosophicis terminis
 uti praedicari de suis speciebus patet, figuram ac-
 cedenti non per se conueniunt, sed per substantiam.
 In istiusmodi autem ad primum aliquod determinans
 oportet, ad quod reliqua suam proportionem sa-
 berent, quia compararentur. Quid enim quae aliud
 est dicere, substantia magis est Ens quam accidens,
 ac si quis dicat: substantia natura sua magis ac-
 cedit ad id, quod Verum est, quam accidens.
 Quod si ens ita se habet, ut nemo sanioris gra-
 dy negaverit, necessarium erit concedas tunc unum

Eius, in quo sit ipsa essendi plenitudo. Atque illud
ut sit summus ille & perfectissimus Deus, cui omnia
& suam vitam debent & essentiam. Hic quod
in perfectissimo hoc mundi horto conspicis, hoc
in suo omnipotente primo creati, cuius illam
generandi sibi sive omnibus viventibus indicit,
ut quicquid postea efficiunt, simile illi cuius Entium
acceptum referre solent. Hinc videmus in
hoc sublimari regione, ubi Elementa suam vim
exercent, quaedam generari ab alijs, quaedam
corrumpi & Atque videtur etiam, ut quaedam
sint actus, quaedam potentia, quaedam actus
& potentia simul. Verbis preceptores christi:
mi quantum sit mihi campus orandi aperiat, quo
modo & unumquodque ita longo ordine ex alio
sequatur. Sed autem vestras longiori oratione ob
tinere religio mihi sit, fastigia tantum summa

Verum sequar: satis n: cuius hinc constat po-
terit, Verum id esse, quod initio proponebamus.

Actus ergo id est, quod habet suam essentiam
dicunt, potentia v: quod non, sed habere possit.

Atq; hoc idem triplex ponitur, Activa, Passiva 12.

Equam Volunt solitudinis non repugnantiam 3.

terminorum, activa quidem agit in aliud

passiva patitur, tertia v: ad Logicam potius re-

ferenda esse videtur, cuius tantum terminorum

coherentiam denotet; Multas scep' auctoritas,

sed natus qui nomina inter doctos viros profi-

tentur, nescio quid mentis illis affingere qui

potentiam aliquam Deo tribuant. Miser!

quasi nulla activa sit potentia, h summam in

eo perfectionem denotet, in quo summa est.

Quis a: Deo illam negat, cuius ille simplicis-

simus & perfectissimus sit Actus suis omni-

potentia passiva, ad hanc primum, qui talis dicitur
causam praebeat. Cuius si nulla
fit potentia q̄ superioris in actu traditur q̄stat
ut in: in superioribus quicquid agit, aliud a se
necessarium est, quod officio efficientis fungatur.
Nunquam in: si quidam erit vel hinc manus
non amittas, statim erit. ^{hoc} Exta igitur fonte in
causam distinctio oritur. Quod in: potentia ad
actu traditur, causa vocatur, cuius quatuor
species etiam ad Aristotem notus est, formatam,
materialem, efficientem & finalem, forma q̄d
dat esse rei, & informat materiam & propriam
pati a philosophis dicta est, siquidem p̄ rari
tas quae vel generetur vel corrumpatur, vel di-
minuat vel augetur, vel alteretur. Et potentia
passiva, de qua supra verba fecimus, passiva
respondet. Unde illos magnum errorem

errant hinc datig, qui omnibus rebus materia
tribunt, quid n: Caelo rhanis fiet r. Que a:
ipsam potentiam ad actum tradit, tertia no
bis per causa efficiens, quarta a: est ea cuius
gratia res est, atque ipsum bonum. Quicquid
a: alicuius rei gratia suscipit, id cognitans prae
sit oportet, cum ignoti nulla cupido sit, Unde
conducitur omnis finem a rationati aliqua fa
cultate fuerit. Quis rans non Epicurus dicit:
Fuit, omnia causantur fortuna & casu fieri r. non
mi concedere mihi cogere talis primum, q
sunt tam pulchram & prestantem vitam varie
tatem indigestis, & composuit, et unumquodq
suis muneribus fungatur. Hoc longe abramus
unusquisque scripsit contemplet, quomodo
sua membra per sumis finem agant. At quis illu
suis, antequam membra effingerent, is non
de sua habuit? Sed hoc agamus, et utilitate

quig doctrinae tripla pars videtur ostendit. Quomodo
modo ergo causa ex potentia & ad se cantem
platione ostendit, ostensum est, sed non modo
se esse habet in necessitate & contingencia. Ne-
cessarium n: est, quod se aliter habere non potest
vel quod non potest non esse; Contingens n: quod
potest non esse, quoniam illa vel absolute talis
est, vel ex hypothesis. Quantum hoc doctrina
usum habet, non in philosophia tantum, sed &
theologia is negabit, qui maxime non licere
negabitur. Ex hoc n: fonte deturimus et
Stoicorum promissum, qui ex ignorantia gra-
dum necessitatis duntaxat causas secum ali-
gerunt. Sicut a: quatuor sunt cause, ita quatuor
sunt necessitatis gradus, forme, materiae, finis
& efficientis. Atque hoc brevissimum de ipso
ente, quod sequitur Unum, alterum et al.

10.
cant Transcendens, & ad Eius inditensionem
addit. Nihil sic cum illa unitate, quam prin-
cipium unum & statum, Aristoteli nobis est
negotij, quis potius sicut quod ab Ente dicitur ad
non Eius habitur; Ita Philo sophi statum, ab eo
quod cetera unum est, per deficientem quendam
modum deflexisse multitudinem, & nisi vaci-
tate contrahatur, & determinetur, ad ipsum nihil
accidit. Atque hinc dicitur conditio totius, multi-
tudo in partibus totum habet, Unitas illam con-
trahens totum vocatur. Cuius nisi distinctio
nos qui recte videtur, sola unum extrema in
scitia a blasphemis liberabit, si dicat Dominus
totum esse ubique. Quod in? habetur per
falsissimum ille & summus conditor partes?
Ergo est aliud totum perfectionis, hoc in? so-
lum in Dominum cadit, & absolutam virtutem in

alio consistit. Atque hinc doctrina Identitatis
quae ad substantiam, aequalitatis quae ad quantita-
tem, similitudinis, quae ad qualitatem pertinet.
Hinc natura differentiarum, oppositionum vel con-
tradictionum vel contrarietatum, vel privationum vel cala-
mitatum. Hinc natura finis, infiniti, perfecti et
imperfecti, universalis et singularis, quae omnia
plurimum explicant, quae et hinc hinc agunt et li-
gantur, et intelliguntur accurate. Quis iam
ad hoc parat est in philosophia qui nos docet, et
semet omnibus desiderium proponere, si hinc
doctrinae ignoscatur. Nos accidimus ad
tertium transcendens ipsum Verum, quod est
conformitas cum intellectu, ut scilicet hinc
habet in compositione aut divisione intellectus
sicut hoc philosophum demonstrat Aristoteles, et de
anima, de ratione in simplicibus ratione appensione,

est haec Veritas de qua in Metaphysicis agitur.
Sicut autem Veritas se habet ad intellectum, ita ipsum
Bonum, quod quartum est transcendens ad vo-
luntatem. Bonum enim non habet appetibilitatem,
ipsamque appetibilitatem sequitur, sed vel transcendens
tabile, vel naturale, vel morale, quorum differ-
entiam qui nascitur, illa nunquam explicabit,
zonus saliosus sit, sit bono sita malis.
Quintum Transcendens est Res, in cuius expli-
catione libere grammaticorum deprehenditur.
Dicunt enim: Scholasticus ~~est~~ a ratio, a, unum, unum
descendit, et notat firmitatem Entis. Ulti-
mus est ipsum aliquid, quod Entis diversita-
tem significat. Dicit enim: agunt, quod aliud quid;
Et ex hoc oritur doctrina distinctionis realis et
rationis, existentie et essentiae. Et hoc est haec
scientia, quae apud tam multos sapientat; sola
tamen in nobis esse debet illud, quod plurimum

in rebus mortaliis utitur. Nullam ar-
tem contemnit, nisi qui illam nunquam
fecerit, nunquam maxime tamen altera illa
scit, si sit pars Metaphysica, si sit alia
pars, si sibi intelligitur pro subiecto habet. Quomodo
admodum in intellectu nostro ipsa natura
rebus aliis promittat, hanc hanc de
quibus exempla & fabris ut postea. Quid
iniquis de supremo Ente, de actu, de potentia
de utroque illis & mens nostra maxime sublimis
suspicit. Quid ultra queris? Est certe aliquid
ultra, ens entium, principium omnium, simplex,
eternum, infinitum, immensum, unum, optimum.
Ultra quod nihil. Hoc in .i. loquitur cum Arte
L. de mundo. Met. l. 12. t. 39. 92. b. .i. Est
causa causarum, motor coeli, auctor boni, effector
mundi, rector animi, divinisentia essentia,

12.
majestas aeterna, incommutabilis, vita, felicitas
summa. Non possumus iam multa sic verba fa-
cere, quomodo ex tribus verbis Domini inquiri possit
hinc nature, sed hanc qua vltimè Philosophus
in Metaphysicis vltimè consistens. Is ergo motum
coelestium orbium considerans, & intelligens in
illos non cadere talem naturam, quae sit principium
motus & quietis, quippe cuius necesse sit dari ra-
tione nam, quae motus & generationis & corruptio-
nis, ab aliis motibus videtur, agunt vobis quodam
ad coelestia corpora motanda occupatos. Vlt ergo
sunt diversi motus in caelo, ita diversas intelligen-
tias posuit, dante primam eam instituit, quam
primam eam recipi statuit. An vltimè vltimè
efficiat id quod conatus fuit, alijs liquidum
est, hoc certè verum est, cuius hinc phi-
losophiae Domini cognoscere potueris inspicere Diagona
cur non coelestis? non admiraris? Et ita brevissimè

comprehendimus illa doctrinam, quam in libris
suis Metaphys: tractat Philosophus. Qui iam
talem vel ipse scire debet, vel alijs etiam
susceptum creditur, nec ille ingratius
merito commendatur, qui Deo non potius maxi-
mas gratias agit quod nostra inscitia tam be-
ne prodixerit. Sed pergamus in uno instituto
et quae secundum locum obtinet Physicam bre-
vitati considerabo. In hac ergo corpore naturae
quatenus in se habet principia motus Regis pro
subiecto sumit. Ut si generata hoc est, ita et
per generata principia generata affectiones de-
re determinanda erant. hoc est. Regis est omnis nostrae
Scientiae fons et origo doctrinae illa de aeternitate.
Primo ergo in eo occupatus est Philosophus et tra-
ctans omnium principia generata monstrat
materialis principia materiae, formam et privatio-
nes, quodcumque illa principia generationis, haec

transmutationis à Philosophis q̄r. Videmus 15.
non tantum composita corpora in alia verti, sed
et ipsa elementa simplicissima transmutari.
Unde nos ex unica flosculi semilla tanta vis
ignis eripit, q̄ totas arbor, totas multorum milia
rimis sylvas producit. Quis a: post ois absur-
ditates huius erit tardus, ut illas mutationes
sine subiecto fieri asserat? Erunt accedens
sine subiecto? Quodnam a: illud est quod iam
est. Vel terra vel aer, nunc a: est ignis; sin-
plex est aer, simplex est terra. Hoc ergo quod
illis subterfuge volamus manus prius, qua subla-
ta, nihil generari, nihil transmutari certissimum
est, no sent eam bliteri, vel quo nomine de-
hinc, quis nobis ipsam naturam naturam eripe
non tentent. Eodem modo reliqua duo prin-
cipia demonstrat Aristoteles, et tertium ex his con-
statum ipsam naturam, q̄ est principium motus

Et quibus in eo non quod est primum per se & non
per accidens. Sed quomodo hoc causandi Ratio
sese habeat, non sic, non infra in reliquis phy-
sice partibus seorsum est prohibita, nisi cognita causa
cuius doctrina, quod est cum talis causa
suis fuerit, motus est causaliter, fortiter, an
ut alicuius gratia fiat naturaliter; Ergo causa
hominis causatum infertur, ubi maxime ut
causatum de fortuna, casu & fato doctrinam in
pertractat, ut merito quis summus Philosophi
iudicium superet. Et hoc sunt principia, affe-
rationes postea aggredere, ut motus, quo igno-
rante ipsam naturam ignoranti intellectus est,
cuius hoc per illius definitio. Considerato a-
motu, ubi illa considerentur oportet, et causa
quod motus, hoc a: est continuum, quod
in infinitum dividit est. Ergo in finibus ubi
sic pertractandum est. Sed non motus

sunt loco & tempore fieri potest, igitur locum quon-
 ubi de Valuo incidit consideratio, & tempus ac
 curatissimè tractabit. Non possumus via
 sic deservire, multo minus demonstrativa proponere,
 facit id ipse Philosophus, & qui rari rari vel dispu-
 tant, vel alijs proponunt. In motibus a: na-
tura investiganda in libro, 5, 6, 7 & 8 lib.
occupatus est, cuius non tantum ille difficultis sit
intellectu, sed et ad omnia reliqua cognoscen-
da faciat. In arte a: ad principia et motus
descendere suis speculationibus conatur sumus Artes,
et id probat numerum per generationem non in-
cipere potuisse, quod nos non valde oppugnat Sa-
crinus, cum sacre literae creationem solum nobis
opponant, de qua nihil Artes scire potuit. Atque
haec sunt quae ad corporis naturalis in universum summi
cognitionem pertinebant. per Venit deinde Plato
superius ad speculativa, et cum corpora alia simplicia.

alia composita sunt, prius de simplicibus agit. Eorum
quatuor omnibus in ore sunt, sed inter illa quibus
his aliquod zister multo prestantius est, quod Cox
hinc schemis appellatur, quod circulari motu cetero
non est generabile vel corruptibile, quia a con-
trariis exarbitrariis est, in quibus tamen hoc omnia
sunt. Habet suis partibus diffinis, dextris, sinis,
primis, ante post, supra & infra. Quamvis in
animabilibus hoc propriis conspiciant, tamen in
intelligentia ut quis motum ceterum ante fixum
animae se resistere debent, ut ita a Philosophis ani-
matus dicit. Hinc considerat cum in ceterum
nulla cadat contrarietas, unde tanta in eo motu
in diversitas: quod sit vix figura. Ad istas ut
testandis, rursus sortitas ad cum cetero natu-
ram asserit, non tamen se ignoscat, quod si cetero
faciant, a motu id esse & hinc. Et hoc de

primo simplicissimo corpore, quod est coelum; in
 sequenti libro agit de elementis, quatenus illa
 quidem simplicia sunt, de reliquis uero illorum
 affectionibus atque. Haec autem cum corpora sunt,
 necessario motu habent, & quidem vel a centro
 vel ad centrum, quocumque ille motus huiusmodi
 sit gradus. Unde quid sit quid gradus sit
 explicandum ut ait Philosophus; & unicuique sunt loci
 habitandi, inferioris terre, superioris ignis, inter
 medium aquae & aëris. Postea agit de
generacione & corruptio; quod rursus continentur, quae
 una alteram dicit esse mutationem ex uno ente
 ad aliud, alteram ex ente ad non ens. Hinc quoque
alteratio quid accipio & divisionis differant inter
se, quid mixtio sit, quomodo accipio & passio se
habent. Et cum de mixtionis subiectis sunt
 elementa, quatenus rationis consideratio ad genera
 rationum & mixtionem pertinet, demonstrat

voluntates quodlibet, quodlibet, quodlibet,
quodlibet quodlibet, & tandem quomodo per sym-
bolicas qualitates in vicinis transfunduntur, dicitur.
Ipsa ad ipsa Metaphora se conferunt, corpora in
perfecti mixta ex Vapore & Sal ex salatione ge-
nerata dicitur, distinguuntur ea in ignita ex quibus
generata sunt comete, qui & orbis alij proximis
& Stipores & admirationem inveniunt. Hinc
in: Lulaniis:

Ignota obscura dormiunt sidera noctes
Prostrantur solus flammis color Volantes
Obliquas per visant faces, crissum hinc
Sideris & terris mutantur aqua cometas.
Caprea saltantes, stella cadentes, draco volans
flamma ardens, faces, ignis fatuus, & reliqua
in aqua, quo pertinet nubes, nebula, pluvia
grando, nix, pruina, fontes &c. Aerea ubi ge-
nerantur Venti, tonitrus, & terremoty, quatuor

utrum scientiam, siquidem pro dignitate lau-
 dare vellem principum factis quam firmam in
 omnibus. Sed quia scriptas satis omnibus cum
 mandant hinc labori superfluum possumus.
 Non possumus de quarta libro Macrologiae agere, in
 his manus in oratione: talibus gloria
 cogit libros de amicis, quam ipse Artes & Gram-
maticam et, sed aliquando scribitur cognitionem
 facere affirmat, diuina, inquam, doctrinam
 de aia. Sed nec quae tertium philosophiae hanc
 ethica pars constituit ipsa Macrologiae confertur
 a me prope quanta non sit dignitas sine arbitrio
 non sicut voluntatem autem quas haec confidere
 quibus nostrum intelligit: Eignendi in: est pro
 philosophiae illa pars, quam principio diximus intel-
 lectus medicina esse. Quis mortatium tam
 volumi generis sit, qui vel in tam intellexit possit,
 vel in cultores passim gentium pariter.

nomine Viri clarissimi. At enim sic dicitur
quod Plato dixit, gratiam de Deo factam in
artibus dispersam esse. Quod hoc tam parum
tam summe, tam forte geritur, quod non ipsi
summus Deus nobis ostendat? Sed in hisce
tam manifestis nobis acquiesce. Restat iam
altera Philosophiæ pars practica, quæ ipsi
appetitibus sensibilibus colligit, corrigit, frangit &
formatur, ita ut homo quantum vis fieri possit
summus bonum in hac felicitate humana ad-
pisci possit. At illud est acipere secundum Vir-
tutem: Virtutes autem sunt morales et fortitudines
temperantia, liberalitas, iustitia, et rationales
Leges et sunt ars, prudentia, de quibus Aristoteles
et sic cetera Philosophus. Quod summum bonum
si in civitate sua introducere tentet politicus, poli-
tica; si in familiam suam, æconomus, æcono-

nascitur. Congiuntur institutionem
 et sic orationem, etiam de instrumentis philoso-
 phie, logica philosophia & Rhetorica, de ipsa ma-
 teria satisfacere nullo modo credit, et quidem sic
 figere necessitas habet. Hinc tamquam vi-
 cuique constare poterit satis scio, nullam remp:
 magis Christianam, magis politicam sine ea philo-
 sophia consistere posse, adhaec qui illi non det
 operam, non habere quo se a brutis vendicet.

Dixi. ¶

Jacobus Weissen
 Wernigerodensis

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

ORATIUNCULA

De necessitate Philosophiae.

Quamquam, si submisere, ut debeo, de me sensero, scribenda orationi meam eruditionem suffecturam esse non satis confidam, quod in hac palæstrâ parum sim exercitatus: tamen, quia hoc ipsum in consistorio Philosophico, cum à Spe, Etabili viro, Secano nostro cum reliquis collegio vestro amplissimo sistebam, stipulatâ manu sub iuramento promisi, ut aliqua de re scriptum vobis exhiberem; mei sanè officij fuit, ut quod promiseram, pro more vobis, Clarissimi viri, promotores ac preceptores observandi, hoc in loco servarem.

Nunc quâ de re maximè hic locus dicere me postulat, materia sanè Philosophica erit; quae quidem hanc ad rem potissimum pertinet. Quia verò in laudes, dignitatem et præstantiam Philosophiae descendere non ausim, nec in celebrationem eius et utilitatem e

usum dicere opus sit: (est enim sat familiaris hic sermo) de necessitate eius potius quaedam in medium afferre breuiter decreui. Cum non absurde loquantur Metaphysici, ut, quod necessarium est, plerumque et utile sit, et honestum, et laudabile (ita enim haec ferè inter se convertuntur) adeo, ut qui de rei alicuius necessitate verba faciat, de utilitate eius et caeteris dicere non magno opere opus habeat. Sat enim erat utile id, de cuius necessitate in vita humana constat. Plus vero, quam vesania est ac delirium, imò furor est, Philosophica studia è scholis exterminare velle: id quod satis constaret, si singularium Philosophiae partium usum ac utilitatem ostenderem, ubi forsàn nihil futurum sit, quod humana vita non sit apprime utile. Homo autem quatenus homo est, id est, si hominis officio fungi velit, Philosophiã imbutus esse debet: quod testatum faciunt Scholastici, dum hominis esse vocant

ingenue hinc disciplina atq; humana operam
navare. De instrumentis Philoso-
phia exordiar propterea, quia naturã suã præ-
cedunt eam. Logices autem necessitatem ex
sequentibus ita colligendam censeo. Posteaquam
enim natura humana ad imaginem Dei cre-
ata de incredibili et immensã bonitate, sa-
pientiã, ac justiciã, quã Deo conformis fuit,
subitã ac deplorandã mutatione delapsa est ac
ab hoste invidio deturbata in extremam pravitã-
tem, iniusticiam, ac horrendam mentis cali-
ginem, ita ut ex prioribus dotibus homo post
lapsum exiguas retinuerit reliquias, quas
rõnõnãta et principia appellamus, quibus
numerare; turpe ab honesto discernere; ve-
rum à falso dijudicare possit quodammo-
do: sed eas adeo imbecillas, ut plerumq; va-
cillent ac aberrent, et ipsa mens labascat nec

tam cernat acutum, sicut ante lapsum omnia
recondita nature, oculis mentis obvia fuerunt;
quis quæso sana mentis homo sibi suæq; sa-
luti consultum quam optimè velit, si talem quen-
dam adeptus sit, qui rationis culturam tradat,
et mentis errores illi discutiat, quis quæso
hoc ipsum non patiatur? Namq; eger, mor-
bum sanari et se sanitati restitui, inprimis
exoptat. Quod si Logices beneficio scientiam
rerum in mente nobis comparamus, atq; ex pri-
mis principiis arte Logicâ extruimus demon-
strationes, quæ veritatem tenent, et in re
ipsa et in animo cognoscentis de quâ, Logicâ
destitutus quidam perpetuò dubitaret, cur
illam rejiciamus, quæ ambabus manibus
amplectenda potius erat: siquidem ars
illa nature imbecillitati subvenit, et

notiones exacuit, has coniungit, illas disiun-
git, et, quantum fieri potest, veritatem eorum
beneficio indagat. Excutimus enim Lo-
gicâ arte densas nebulas mentis nostrae,
et syllogismo arte facto tanquam faculâ
in tenebris, utimur, multoq; promptiores ad
discurrendum ex usu et præceptis eius red-
dimur. Sed quid attinet adeo superflua de
hac subtili disciplinâ loqui, cuius inuentio,
usus, necessitas, nec ipsi sana rationi impro-
bata unquam est. Fallitur, qui Logicen
è disciplinis tollit. Sic si de Grammaticâ,
Pœticâ, et Rhetoricâ, ceterisq; disciplinis,
que orationem informant, oratio instituen-
da sit, non minus eius culturam improbare
poterimus, si, quae ratio in mente dextre con-
cipit, eleganter et decenter eloqui gestit.

Est enim oratio seu sermo alterum donum
Dei singulariter homini datum, quod excu-
lendum erat: siquidem labem contraxit, et
ex lapsu et ex turris Babylonica exstructio-
ne. Sed carta deficeret, si de harum neces-
sitate vel mediocriter loqui velim, ~~quae~~ quae tan-
tum instrumenta habentur Philosophia. Quas
itaque dotes, quae integra et incorrupta in sta-
tu integritatis, ut loquuntur, erant, iam bonis
litteris excolere debemus, ac si pristina per-
fectitudini, quod fieri in hac vita nequit,
esse restituri. Orationem informant
artes dicendi; rationem ac iudicium Logica
instruit; et mentem appetitumque Philosophia
corrigit. Philosophari autem non possumus
absque instrumentis eius: iam si per se
studium Sapientiae necessarium est, quan-

to magis illa necessaria erunt, sine qui-
bus nemo philosophatur. Huc referri debent
optimi quique auctores in utraq; lingua. Jam
ut ulterius progrediar, Mathematicis non minus
opus habemus quam ipso pane quotidiano;
ut etiam disciplinam Physicam, ut qui haec studia
negligant, videant ne temporis rationem amit-
tant: si-quidem haec ex motu caelesti, ~~et~~ de quo
illa disciplina agunt, numeratur et computa-
tur. Si dives es nummis, expunge Arithmeti-
ticam si audes: si omni rerum abundantia afflu-
as, ex agris et aliunde ingentes redditus capias,
certè tollere non potes rationem dimetiendi,
lanceis, aequilibrij usum: quae omnia è ma-
thematicis dependent rationibus. Si infans et
ignorans per totam vitam esse nobis, histo-
riam cognosce; verum haec, quia in cir-

cumstantijs consistit, non satis recte addisces
absq; studio Geographico, nec hoc absq; Sphera,
nec hanc absq; Euclide et principijs. Deniq;
cur firmata sunt caelum et terra, nisi tui gra-
tia, ut Deum in operibus eius, postquam ex
rerum cognitione, investigatione, et dili-
genti perpersione in admirationem crea-
toris es ductus, collaudes, quibus affatim
~~et~~ undiq; scatet Mathematica et Physica.
Qui enim voluptatibus carnis sunt dediti,
non curant utrum calidus an frigidus sit
Sol, an volitet in aere, ut passeris, an vero
ventis sine inde ventilentur. Sapientia a-
matores, eiusmodi hominem bestiam vocant
et fruges consumere natum, inutile terra
pondus, in quo parum aut nihil sit mo,

deratum, ingeniosum, liberale, nec Sciti,
more percussum, à iumento nihil diffe-
rentem. Cecutiunt si et privantur ipso,
rum culpâ tam incunctis speculationibus,
voluntantur in tenebris et sordibus animi,
tanquam sus in Sterquilinio. Hoc loco ut
Metaphysicam præteream (cuius studium arduum
est ac diuinum planè) prolixitas sermonis et certa
breuitas postulat: et iam satis notum est, eam à prin-
cipijs siue notitijs primis proximè abesse, ac ma-
trem esse, è quâ tanquam primâ Philosophiâ cæ-
teræ disciplinæ omnes pullulent, quâq; veluti fun-
damento cæteræ nitantur, à quâ fulciantur ac
propugnentur: ideoq; Theologia et Sapientia Phi-
losopho sæpissimè dicitur. Ea igitur, de quâ
hactenus diximus, pars Philosophiæ, mentem
à tenebris vindicat, et penè hominem germanæ

suae integritati restituit (hoc erat illud hominis
esse) et tantâ afficit voluptate, ut sui speculato-
rem ad alias adulterinas ac homine indignas
voluptates præcipitem ferri non patiatur. Quod
ut ne fiat, restat altera pars, quæ sicut prior
mentem et iudicium hominis informavit; ita hæc
voluntatem et liberum arbitrium moderatur, dirigit,
et ad dictamen suarumq; rectæ rationis ~~per-~~
flectit. Traxit enim et alterum hoc vitium è la-
psu natura humana, ut nisi rectâ ratione, quæ ut
rex in aulâ imperat, coribeatur, anima sua spon-
te remis velisq;, vitiosis actionibus se commaculet,
et ad malitiam magis, quam ad bonitatem inclinet.
Hunc verò peruersum sensuum appetitum origi-
nem sumpsisse à mentis obscuracione et deprava-
tione, hæc est paradoxum. Nam ut belli
dux si quando aut necatus est aut captivus abre-
ptus, reliqua acies facili in fugam vertitur
aut prosternitur: sic obscuratâ et deperditâ

Principaliori hominis parte, illico cetera etiam
animae potentiae perditioni obnoxia facta sunt. Sed
ne nimis digrediar, inventa est et huic malo me-
dicina. Practica enim pars docet mentem
primò verum discrimen honesti ac turpis, quo co-
gnito deinde hominem ab errore reflectit, et ad
virtutis amorem ac honoris inflammat, ita ut
edoctâ mente, quodnam sit summum bonum; ac
imperante, appetitus facilis promptusq; efficiatur
ad persequendum illud. Jam si summo bono
omnes, qui desperati non sumus sed sana men-
tis, indigemus, quam necessaria erit hæc doctrina?
Atqui homo ad felicitatem creatus est, et natura
ad electionem boni et fugam mali: quod etiam
in brutis apparet. Quaeso igitur, quomodo
non erit necessaria ea disciplina quæ homini
misero hoc bonum præstet? Desperatis sanè, et
qui nullius frugis sunt homines, si quis de vir-
tutis studio ad illos disserat, somnia sunt,

et veluti surdo fabulam narrare videatur. Nos
verò Christiani, qui præter id (quod etiam gen-
tes augurata sunt, sc. fore aliam vitam, ubi
virtutem premia, vitia poena maneant) insuper
è sacris litteris didicimus, aliam vitam superesse,
ubi bonis bene sit, et malis male; sedulo ca-
veamus, ne Epicuri sectæ adseramur: sed spe
salutis futura omni conatu malis obstitamus, et
ad summum bonum percipiendum remis velisq;
tendamus, interim ut strenui milites in ordine
ac officio manentes, ad finem vite constanter
mitemus: Deoq; opt. max. gratias agamus
pro revelato mysterio, et sincero ac sobrio vera Phi-
losophiæ usu. Quanta igitur sit neces-
sitas Philosophiæ, ex his quæ dicta sunt breviter,
aliquo modo apparet. Quantum conferat
tribus facultatibus, dici ferè non potest. Ego
equidem ad Studium Sapientiæ animum adpuli

Satis, quod ut postea magis magisq^{ue} faciam,
Deum diligenter orabo.

Sixi.

Andreas Polemā Verd.

[Faint, illegible handwriting in a historical script, likely Latin or German, covering the page.]

DE HONORE.

Est hoc in instituto majorum et consuetudine positum, amplissimi et clarissimi viri, doctores et præceptores imprimis honorandi, ut ij, qui præ clarissimorum virorum beneficio testimonium et honores doctrinae suae consecuturi sunt, eam scriptam exhibeant orationem, qua indicium eruditionis suae cum ipsa dicendi materia conjungant. Qua in oratione plerique hoc perficiunt, ut non solum digni petitis honoribus reperiantur; verum etiam majoribus insigniendi videantur. Mihi quidem hoc consequendi facultas non datur: illud si obtinero, me oleum et operam, qua haecenus impendi literis, non perdidisse putabo. Ne itaque

itaque legibus et officio desim, quandoquidem et
ego sum in competitorum numero; argumentum non
de asini, quod ajunt, umbra, sed de eo, quod loco
et tempori maximè conveniens; et precipuum
ad humane vite actiones secundum virtutem in-
stituendas calcari habere videtur, pertractandum
assumam. Quod si eam, qua par est, ingenij felici-
tate non perfecero, vestre humanitatis erit, quod
modestè à me tentatum est, non contemnere, sed
existimare me ipsius rei dignitate, quam θεῖον
ἀρετῶν Plato appellat; Homerus autem ex Iove
esse dicit, facile superari potuisse.
Itaque ne diutius suspensa expectatio vestra tenea-
tur, de honore quid sentiam; quomodo appetendus;
et qua

et qua ratione acquisitus optimè conservandus sit,
breviter pro ingenij tenuitate dicam. Vos quaeso,
ut benignas mihi aures accommodetis.

Honor Græcè τιμή ab alijs aliter definitur. Qui-
dam honorificam de aliquo opinionem dicunt, sed mi-
nus appositè. Is enim, ut testatur Scaliger exercit.
318. adversus Cardanum, non tantum in animo po-
situs est, verum etiam in dicto et in facto consi-
stet. Ac proinde neq; illa Ciceronis definitio, quã
honor est premium virtutis iudicio, studioq; civium
delatus ad aliquem, undiquaq; convenire videtur.
Omnia enim, quæ ad exemplum fiunt, et non ad præ-
mium, utpote elogia, predicationes, prelationes, re-
munerationes et asurrectiones excludit potius, quam
ut includat. Julio Scaligero est officium debitum
virtuti, ejus meritum representans. Aristoteles, ut
omnia

omnia accuratè 1. Rhet. 5. cap. benefice opinionis
signum definit. Non vocat opinionem sive existima-
tionem de aliquo, quæ uti est indifferens, aequaliter se
habet tam ad verum et bonum, quàm ad falsum et ma-
lum. Non beneficam tantum de aliquo opinionem, sed
signum quod ex illa benefica opinione profiscatur
appellat. Non enim honor illa, quæ in hominum ani-
mis circumfertur, opinione contentus est; in quo fama
ferè desinit: verùm uti famâ longè superior est, i-
ta etiam longo intervallo illam post se relinquit,
et in amœnissimis historiæ, orationum, car-
minum et sententiarum monumentis sese mortalibus
exhibet, perq; splendidissimas ædes, delubra, statuas,
templa magnificè extructa inclarescit. Tunc tan-
tam apud omnes auctoritatem consecutus est, ut
nemo hominum

nemo hominum sit, qui non illius amore teneatur.
Quid? quod ipsa virtus huic tanquam pulcherrimo
masculo nupsisse videtur. Vt enim illa sibi sit ad fe-
licitatem sufficiens: si mutuo sponsi amore et amplexu
frustetur, quoties languescentem et quasi emortua es-
set, decumbentem videmus? Nec id mirum quidem,
cum honor externorum bonorum sit potissimum, et
ut Aristoteles 1. de morib. 3. cap. inquit; τὸ πολιτικὸν
βίῃς ἡδονὴ τὸ τέλος. Id quod diversissima humana-
rum rerum studia testatum faciunt. Vt enim de
bonarum artium cultoribus nihil dicam, qui honorem
merentur prae reliquis; ipse etiam vulgus ex levissimis
saepe rebus gloriam aucupatur et captat avidissime.
Cum enim honori tanta intercedat cum virtute conjun-
ctio, ut aetior esse vix possit, ne contemntes hanc,
ab officio suo discessisse et omnem honestatis curam
abiicisse

abieciſſe videantur, illum divitijs, opibus et alijs qui,
bus poſſunt, officijs ſibi conciliant, quo conſecrato eti,
am de ſe aliquam virtutis ſpeciem edant. Sic mul,
tos per fraudes et ſcelera ad imperij dignitatem aſcen,
diſſe legimus, quos cum nulla moveret honeſti ratio,
movit tamen honor, qui perpetuo aliquam boni ſuſpi,
cionem in honorante preſupponit. Itaque recte cecinit

Ovidius: *Excitat auditor ſtudium, laudatque virtus
Crescit, et immenſum gloria calcar habet.*

Quoties enim preclara fortiffimorum virorum facta
nobis in hiftoricis proponuntur? ubi heros nulla
utilitatis ſpe ductos, quippe cum mors eſſet propoſita,
acerbiffimos pro patria caſus ſubiſſe videmus. Solus
honor et immortalis fame gloria M. Curtium abru,
pto per medium forum Romae ingenti ſpecu in ſian,
tem terram coniecit. Quid autem dicam de alijs?

Certe

Certè nullius boni iacturam tam iniquo animo pati-
untur homines, quàm honoris et glorie. Divitias
viam et amissas opes reparari posse statuunt, honestam
famam minimè. Communis hominum sententia id confir-
mat: Omnia si perdas, famam servare memento,

Qua semel amissa postea nullus eris.

Nec desunt, qui, cum multas virtuti consentaneas a-
ctiones præstant, propter honorem id faciant. Quo qui-
dem exincitur, virtutem non semper seipsa contentam
esse, sed ad aliud bonum sepe aspirare. Quamquam
hoc liberius à me dici videatur, quod honori tribuam,
quæ virtuti deferenda fuerant: si tamen indissolubilem
utriusq; nexum consideraverimus, neq; vera laus huic
detracta, neq; falsa illi afficta esse videbitur. Nisi
enim bona de aliquo opinio, quam ut plurimum virtus,
sepe etiam error inducit, honorem tanquam internuncium
ad virtutem remitteret, se suo caruisse premio sæpissime
conquereretur.

conquereretur, et apud magnanimos si non exstingueretur,
certe flaccesceret. At cur tantas honori vires ascribi
posse negemus? Ipsa oculorum sensus et aurium id
nos credere vel invites cogit. Quis enim non vi-
det eos potissimum, qui ad agendum idonei sunt, sum-
mo studio in id incumbere, ut honorem tanquam amicum
singularem quibuscumque possint officiis sibi devinciant,
ac concilient? Cuius ad aures non pervenit acerbissi-
ma multorum etiam clarissimorum de honore con-
tentio? Ipse Cicero tantam honori vim tribuit, ut
illius causa inimicitias maximas saepe inter amicissi-
mos extitisse affirmet. Quae cum ita sint, quis non
videt de honore honorifice sentiendum esse, qui tan-
quam comes individuus virtuti conjunctus est.

Reliquum est, ut quomodo honor acquirendus
sit, paucis dicamus. In quo genere multum studij
ponendum

ponendum videtur, ne vel Φιλότεμοι efficiamur, vel
ἀφιλότεμοι, quorum neutra quidem probanda est sen-
tentia. Non enim cum illis nostra consentire debet ora-
tio, qui pecudum instar ocio dediti honorem et gloriam,
quae magno apud omnes in precio sunt, nibili faciunt, et
neglectam animi culturam tantum in hoc sunt, ut corpori
satisfaciant. Illis enim quomodo caetera magna erunt,
quibus honor in rebus parvis numeratur? Neque etiam illos
iure commendabimus, qui ne ex honestis quidem rebus
honoris adipiscendi consilium capiunt, sed tum offensi-
onum, tum repulsarum quasi quandam ignominiam ti-
mentes et infamiam, illius curam prorsus abijciunt.
Id quod angusti et humilis animi, bonis seipsum de-
fraudantis indicium est. Delenda est itaque illa à mul-
tis suscepta opinio, quae penitus insedit atque inveteravit in
otiosorum et timidiorum animis, qui se potius latebris oc-
cultare volunt, quam per virtutes emergere et in luce
versari

versari. Atq; hæc dum contra honoris contemptores nostra
dicit oratio, non illos continuo laudat, qui nimia ho-
noris cupiditate inflammati, unde non oportet, hono-
rem aucupantur. Hi enim vel eo magis culpandi
videntur quam illi, quod non solum honoris studiosiores
sunt quam oportet, quod in magnanimis et fortibus viris
aliquando non vituperatur: verum quod etiam præter me-
ritum et dignitatem res amplas et honoratas conantur
et suscipiunt, quibus sustinendis et defendendis impa-
res sunt. Qui etsi mali minimè videntur esse, cum ni-
hil maleficij in quengnam admittant; verum tamen
peccant, et à vero, quod omnes amplecti decet, ab-
errant. Equidem sic existimo, illos, qui se
laudis studio trahi et honoribus delectari sentiunt, in
illis imprimis suam operam collocare debere, ut vir-
tutibus animum excolant, et se bonos esse, re ipsa de-
monstrent

monstrent. Cum enim solus vir bonus honore affici-
endus sit, ut Aristoteles inquit 8. cap. lib. 4. Ethic. Et
quo quisq; bono aliquo magis excellit, eo honoratior sit,
neminem rectius aut propius ad consequendos honores iter, quam hoc,
ingredi posse iudico. Non autem à quibusvis homi-
nibus laudem captare convenit, sed à bonis. Etenim à
sceleratis sceleratose ipsa scelera commendari: ab belluoni-
bus potatores strenuos: apud libidinosos, amatores, Veneros,
aleatores in maximis honoribus similes, prepostero sane iu-
dicio recenseri consueverunt. Quorum omnium vitupe-
rationes uti rectè spernimus, ita etiam eorum laudes
non magni aestimamus. Οὐτὸ γὰρ ὁ ἔπαινον
ἔστι καλὸς, ὃν ἔπαινον ὑπ' ἀνδρῶν ἀξίων
πιστεύει. Sic ergo honoris appetitio moderata
et affecta sit, ut irascendi appetitum rectè composito
constanter seligat id, quod decet, ita ut ne modum
deserat, quod angusti, parvique animi est: neq; etiam
superet

superet, quod elati est ac superbi.

Restat, ut quam ratione acquisitus honor conser-
vandus sit, paucis dicamus. In quo maxime laboran-
dum est, ne forte à nobis, quae diligentissime providen-
da sint, contemnenda esse videantur. Atque hic illud Poë-
tae nobis considerandum est, qui inquit:

Non minor est virtus, quam quæere, porta tueri,
Casus inest illis, hic erit artis opus.

Honorem enim, opes et divitias, aliaque bona, quae tam an-
xie et sollicitè quæerunt homines, et vix multis laboribus
et curis obtinent, postquam acquisita tandem sunt,
profundere, aut omnem eorum conservandorum curam
abjicere, quid aliud est, quam laborem serere aut cri-
bro aquam haurire, et quod multi faciunt, sibi ipsi malum
accessere. De quibus Psalmus 49. congeritur: Homo cum
in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis
insipientibus et similis factus est illis. Illud itaque sapi-

entis

entis omnibus in conspectu sit, qui tales nos esse jubet, qua-
les videri velimus. Id quod etiam Horatius in epistola
ad Quintium bene monet:

Tu rectè vivis, si curas esse, quod audis:

Jaetamus iam pridem omnis te Roma beatum:

Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas.

Non enim in expetendis honoribus audacia licet uti pro sa-
pientia: neque etiam aliorum de se iudicio atque orationi ma-
ior fides habenda, quam sibi suaeque conscientiae: sed illud
in primis considerandum, quemadmodum pulcherrimum
sit magnam doctrinae gloriam et honorem consequi:
sic turpissimum esse, illud, quod acceptum est, tueri et con-
servare non posse.

Quare cum tam eximius sit honor, ut negligi non
velit: tam gravis, ut moderatè appetendus sit: tam no-
bilis, ut accuratissimè administrandus sit, quis non lau-
datissimam illam consuetudinem, vestramque voluntatem et
sententiam, quae hoc tantum boni, quod à Dijs immortalibus,
ut Cicero ait; oblatum et datum est, in honestos ju-
venes, tum ad confirmandum in illis bonarum artium

studium; tum etiam ad majorem industriam excitandam
confertis, laudandam et comprobandam censeat.

Equidem quicquid in me est studij, doctrinae, virtutis,
et ingenij (quod sane exiguum est) quicquid vestro be-
neficio: quicquid cura, labore, industria: quicquid votis
possum: id omne vobis preceptoribus meis aeternum co-
lendis polliceor et defero.

In inclita Julia Helmestadij IV. Calend
Novemb. Ao. 1691. *L*

Theodorus Berckelman.

Dissertatio Philosophica, generalissime
et brevissime nonnulla de Philosophia
introducens.

De Philosophia multi multa loquuntur. Ego, ut tribus
de ea, pro ingenij mei modico, disseram, primò de eius
origine, Definitione, ac Divisione agam: idò quibus
nam terminis contineatur, indicabo; sed singula bre-
vissime percurram.

Originem Philia quod attinet, eam à Christiano vestigi-
et perfectius, ac à non-Christianis assequi posse, equi-
dem puto. Licet n. homo non-Christianus eorum
pervenire possit, perveniat quòq; imò omnes literati
ferè pervenerint (quòd certe debuerunt quia potuerunt)
ex Ratione humana, beneficio Luminis, à summo Ente
in eadem accensi, eam originem ducere, et constitutam
esse: attamen non ita exacte ac distinctè id probare
possunt. Sed homo Christianus primam
Creationem, beneficio Luminis fidei, ex verbo revelato con-
siderans, sat clarè, perspicuè, ac perfecte determinat
ac definit, de Philia origine quid sentiendum sit.
Invenit eam primò hominem ex corpore et anima ratio-
nali, in orationibus unitis, constantem; Corpus quidem
ex terra rufa, singulari operatione divina formatum,
ut cum anima unitum, ad nobilissimas actiones concurreret:
Animam verò essentiam spirituales, ex nihilo in

stiffando per Creationem homini inditam. Huius
facultates naturales sunt Mens, Voluntas, et Affectus.
Mens talis est facultas, quae intelligentiam, cognitio-
nem, iudiciumq; praestat. Voluntas est facultas
qua anima spontaneo motu eligit, aut repudiat
obiectum. ~~Quae sunt facultates, quae sunt~~
Cum hisce insunt ~~quae sunt~~ desideria, et affectus, quibus
vel ad appetendam, vel ad expetendam, ad odium, vel a-
morem animus vertitur. In Mente, seu intellectu accen-
dit Creator lucem naturalem, qua naturaliter homo per-
spicit, iudicat, conscientiamq; iudicium naturale comple-
ctitur. praeterea hominem singulari, certoque consilio
masculinum, et foeminam factum, ea benedictione Ge-
ator exornavit, ut crescere, generumq; suorum per providen-
tia divina efficaciam, propagare poteret. iam ut
legitime fieret, coniugium inter duos instituit, quae in
Una tamen viverent, nec non oeconomicam administrarent:
et paternam primo, deinde heroicam imperium ad ex-
ternam generis propagandi conservationem, instituit.
Haec ut singula legitime administrarentur, inplan-
tauit Creator Menti legem naturalem, cuius beneficio
hominum gubernatio, societatumq; dirigeretur. Haec ethi-
ca, politicaq; disciplina sunt constituta. Eiusdem con-
templationi proposuit Creator Coelum, eiusq; luminaria
et omnes res sublunarias, ut natura illorum cognosceret
sua, et fructus, ususq; cognosceretur, nec non ad commoda

Vita converterentur singula. Unde Quisq; Mathematicam
Artem sunt hausta. Idem homo naturali rationis lu-
mine discernendo inquirebat, pervidebatq; et iudicabat
naturaliter omnia huius facultati subiecta, et con-
cepta, iudicabatq; orationis beneficio foras proferebat.

Hinc Logica disciplina nata fuit.

Hic tandem ulterius progrediendam esset, ac de eandem
dem perfectione, atq; excellentia ante lapsum. deq;
imperfectioe eandem iam post lapsum, et restantem
ratione dicendum: Verum, ne praeter iustitiam ratio-
nem discursus hic exprobat, libens hoc praetero, et ad
Definitionem, Divisionemq; Quidam pergo.

Philosophiam antequam Teleiariam, dupli-
cis mentionem facere debet. Scilicet n. interdum Quidam
pro ipso scientiarum, et prudentiarum habitu in
mente hominis: interdum pro comprehensione precepto-
rum, ex quibus ipse habitus arguuntur. Priori acce-
ptione, eam deo et divinis sicut cognitionem, quae omnia
illa contempletur, quae Deus in hac verum natura con-
templanda proposuit, et mores nostros ad honestatem
informet. Posterior: compagem scientiarum ac
prudentiarum, debito ordine ac methodo conformatur.

Definitiones, seu descriptiones harum speciatim ex-
plicare scripti huius ratio non fert.

Definitam puto potius simplex manere debuisse vocari.
Est quidem non nihil modestia Pythagora, inbecillitatem
ingenij ingenuae fatentis, et soli Deo vocari tribuentis.

Veram in veram adpellatione si spectandam est, quid
nos possimus, quid non possimus; certe nulla iam erit do-
ctrina, nulla virtus, cui non sit nomen quod proponendum.
Potius itaque ex ipsius rei natura, et non ex ingenij hu-
mani viribus rei nomen constituendam.
Ex definitione quibus (in prioribus acceptione) partes eius-
dem suppediantur, constituuntur, possunt, ex obiecto videlicet
in quo tractando occupata est. Quia enim omnis disci-
plina rem aliquam tractat: etiam ex ipsarum verarum
diversitate harum diversitas necessario sequitur, et naturae
singularumque natura derivatur. Duo a potissimum sunt
veram genera. Alia per se semper sunt, et nunquam fiunt
aut fiunt quaedam, non tamen a voluntate nostra, sed a na-
tura, per certas causas operante, cuiusmodi sunt res
naturales omnes, quae necessario et sempiternae dicuntur.
Alia sunt, quae ab hominis voluntate pendent, quoniam
earum facere, vel non facere ⁱⁿ arbitrio nostro possunt esse
et ita esse, et non esse arbitrio nostro possunt, contin-
gentes dicuntur. Hinc quoque duo disciplinarum genera
quorum unum versatur in his, quae a nobis fieri possunt: al-
terum in his, quae non a nobis fiunt, sed vel semper sunt
vel certis aliis causis, extra nostram voluntatem posi-
tas, consequuntur. Epitheta duplex earumdem finis et scopi
eruntur. Nam illas res, quae efficere non possimus, eo tantum
consilio contemplamus, ut earum cognoscamus, non ut efficiamus:
earum vero, quae facere possimus, ideo consideramus, ut efficiamus.

mūs: quod si eandem quoque cognitionem quaerere videamus,
scopus tamen principalis non est cognitio, sed operatio.
Hae quum ita sese habeant, disciplinae illae, quae in rebus
necessariis versantur eo tantum scopo, ut earum cognoscimus,
merito scientiae contemplativae adpellatae sunt, quae
tres numerantur, Metaphysica, Philosophica, et Mathematica.
Reliquae, in contingentibus occupatae, prudentiae dicuntur
sunt, quae etiam tres, Ethica, Politica, et oeconomica.
Illa vocantur pars theoriae theoretica, cuius finis cognitio:
hae practica, cuius finis actio, seu operatio. Aristoteles
vella id prolixius lib. 1. de stat. leg. c. 2. ex quo haec
ferè à verbo ad verbum desumpta deprehenduntur pertra-
ctat. Singularem specialem subdivisionem ut subjocant
hinc oportet esse, haec arbitror. Haec itaque de Divisione
Theoriae in praesentia sufficiant.

Ex Obiecto Theoriae, quod superius dixi esse res omnes
à Deo creatas, quoniam investigatio et cognitio Philo-
sophicarum scientiarum parit, et patet ulterius, quibus non
terminis circumscribitur cognitio Philosophica. Theo-
retica n. Theoria pars tantum in suo obiecto versatur:
in suo obiecto, et ad suam tantum finem, occupata est pra-
ctica, ut nihil, quod mysticum sit, et ad fidem pertinet
sibi vel haec, vel illa vendicet, vendicare non debeat, aut possit.
Latius enim diversa Theoria non patet, quam ratio natu-
ralis, nec latius extendi debet, aut potest, quam lumen na-
turae splendet, uti ex origine eius, et alijs argutis abunde

patet, et si opus esset, sal. persequere deduci et proba-
ri possit. Intra Naturae itaq. ambitum conclusit.
hanc ~~que~~ superant, et ad lumina fidei pertinent, ea nec
Philosophia, nec illa eius pars sibi vindicare debet, nec natu-
ralia eam supra naturalibus committere. Naturalia
ut sunt ita et maneant ^{et limitat} cancelli, ~~et~~ ^{et} ~~diversa~~ ^{et} ~~Philosophia~~
et ~~diversa~~ sapientia, scientia, prudentia, omnino in uni-
versam cognitionis, ex ratione naturali, beneficio lu-
minis naturae, ex naturalibus, naturaliter hausta, argu-
menta, quae ita comparari potest. haec non transien-
dat, in suis, naturalibus, ~~et~~ ^{et} maneant.

Itaque haec pro more, et integritati meae ratione de Phi-
losophia generaliter, et brevitè proponere volui. Si
aliquis error forte à me commissus est, ignoscat, mihi
gratias, interim recta semita ostendat. Deus opt.
Max., Philosophia dator et aditor, studia nostra spiritu
suo sancto regat ac gubernet, ut perveniat ad sui divi-
ni nominis gloriam, et salutem animarum nostrarum

Amen

Petrus Probst Ricca
gestusanus Saxo.

Domini in hunc
habitu
viri

Omnia dat dom do omnia

f f f taur f d f

est ss edem

e em

est tuanam

o edem

~~Qua p ad in uoluntate sua is respicit~~

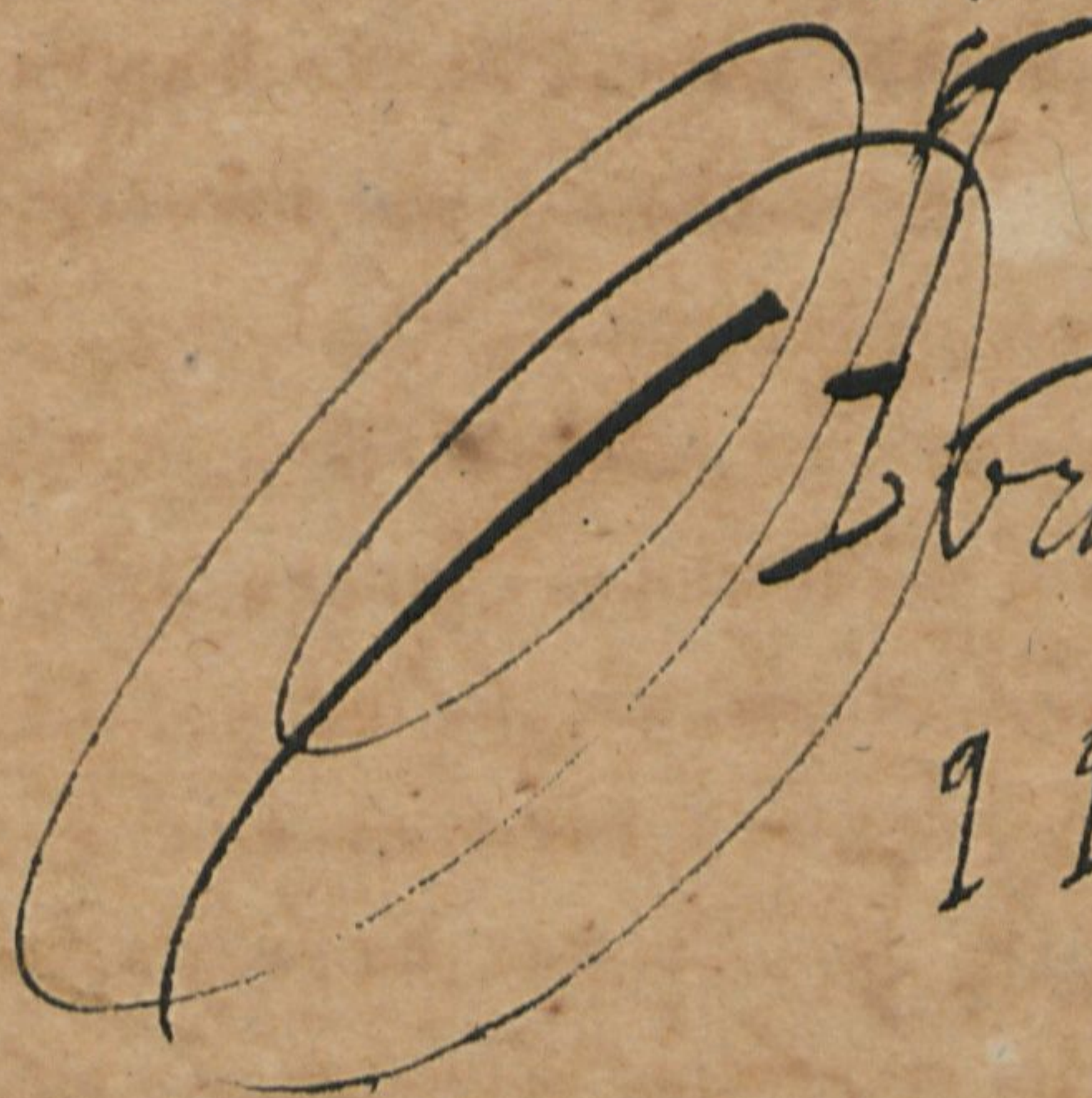
pp p parasangis

p parasangis fa f

f

quoniam paravit.

p p pa pa

deceit

deuill

deuill

deuillam credit

q q parasangis

f d d

deuill

DECANUS ET PROFESSORES
Collegij philosophij in Acad. Julia
quae est Helmstaedij omnibus hinc
litteras lecturis S. D.

Quemadmodum in bene constitutis Rebuspl.
diligenter cautum videmus, ne quibusvis sine discen-
mine ad officia publica et dignitates aditus pateat:
Ita et in libris amplioribus, quam consilio consilium
est, ne quis pro libito quilibet sibi locum sumat,
aut temere in quamlibet doctrinae & professionis
partem irrumpat. Nisi enim a Sapientissima
Vetustate desinere essent progressum & comparata
Eruditionis metra, quis dubitant, quin maxima
confusiones, impudenter se imperitissimis quibuslibet
ad docendum ingerentibus et honores non meritos
usurpantibus, in dies occurrant. Ut autem si progressus
cognoscerentur et notum fieret, qui praeceteris digni-
tatem literis ornandi atq. docendi, nec non ad fun-
ctio- nos adsumendi essent, necessaria impensis sunt ingeniorum

et morum exploratis, ut censura de cuiuslibet profectibus
et morum integritate fieret. Hac ad submouendos a
docendi munere imperitos et praecavendum ne alijs quia
spectata Eruditionis et Virtutis hominibus tam pre-
clarum officium committeretur, ratio visa e' ampli-
ma. Masnopere igitur probamus ingeniam et pene-
sam in doctum virum, qui diligentem in studijs Viri-
ty judicium profectuum de dissonantia et Eruditione
sua expectant et examini se subijciunt ut publico
profectibus Eruditionis et Virtutis suae testimonium
et honorificum dignitatis gradum consequantur.
Hoc sane exemplum fuit honesto et Erudito N.
N. qui in Academia nostra in addiscendis bonis
artibus et studijs philosophicis humanam et hodi-
enam navavit operam et ita apud nos vixit, ut
nihil nisi quod honorificentissimum est, de ipso pro-
dicare possimus. Cumq. sua diligentia, industria,
Eruditionis, et morum integritatis testimonium hono-
rificum et utile sibi fore putaret, non dubitavit se

in censura Professorum submittere, et subire de ingenio et
~~et de~~ Vita probitate iudicia. In Examine
igitur rigore ordine juxta studiorum Philosophico,
sem seriem instituta, ita nobis narratam in bonis artibus
Philosophia probavit operam, ut omnium examina
eorum ~~titulis~~ approbatione dignis iudicatis sit, cui
in merito titulus Magistrorum conferatur. Deprehendi
autem in eo Eruditionem valde laudabilem, et pro
gressus in studiis Philosophicis minimi contumacia
eos. Nos enim etiam ipsum abhorrent a fanaticis opi
nionibus et amplecti veram et genuinam Ecclesie
Catholicae doctrinam, expressam in scriptis Prophe
ticis et Apostolicis et summam repetitam in libris
Symbolis, Apostolice Nicensis et Albanianis,
in Avennana confessione, eiusque Apologia, in
articulis Smalcaldicis et utroque Catechismo
Lutheo, ac certam de eo opinionem conceperimus,
quod ad amplificandam divini nominis gloriam,
et optimarum artium propagationem, utile
et salutare organum sit futurus. Ob has

honarum

postulatj

igitur causas Ego N. N. N. [†] artium M. &
Philosophia Doctor et pro tempore facultatis philoso-
phicae Decanus, consensu licentibus suffragijs collegiarum
meorum, et consensu Reverendissimi & Illustri[#] Prin-
cipis ac Domini Dni HENRICI JULII Episco-
pi Halberstadensis Ducis Brunsvicensis & Lüne-
burgensis, Sive Academiae Rectoris & Cancellarij
prepositij huic congruo ac legitime N. N. sum-
mum in Philosophia gradum post nulli placuisse con-
suetam et iustam cum eruditionis, tum pietatis
explorationem cum omnibus ornamentis hono-
ribus et privilegijs quae huic ordini ac dignitati
a Laudatissimis Romanorum Imperatoribus
ac Regibus clementer concessa sunt, decernij &
publice in praesentia omnium ordinum et totius
Scholastici catholici universitatis. Quod si perest.
nos hunc Dnum Magistrum N. N. omnibus
bonis et optimarum artium et linguarum Peritis
optimis sententibus Viris, de meliori nota commen-

Scimus, rogamusq. ut hunc amicum nostrum, cuiusq.
Societas sumus ad Ecclesiam et Republicam su-
vandam conatus quibus posunt Humanitatis
officijs prosequantur. Nos vicissim ut par est,
et ipsius et nro nomine gratitudinem et oia qua
a nobis praestari poterunt benevolentiae officia,
omnibus et singulis promittimus & pollicemur.
Vt vero his literis habeatur fides, eas Deca-
natus nostrus sigillo obfirmavimus. Data
Helmstedii in Academia Julia.
Nonis Novemb. MDCCXX.

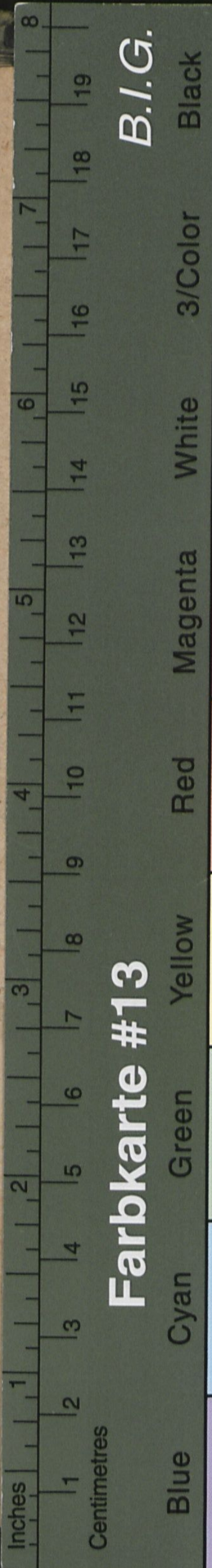
V 17

innumeris gratiis et benedictionibus hanc
viam. hanc **X** innumera hanc sancta **X**
innumera illibata. **X** in primis que tibi
innumus pro ecclesia tua sancta catholica
innumificac custodie. adiuuare. et regere
innumus toto orbe terrarum. una cum familia tua
innuma. Rege. innumo **S** familia nostra **S** et omni
innumo orthodoxis catholice et apostolice fidei
innumo toribus. **M**emento dñe famulorum famu
innumo rum tuarum. **S** et omni circumstantium quorum
innumo fides cognita est. et nota deuotio pio quibus
innumo tibi offerimus. et qui tibi offerunt hoc
innumo sacrificium laudis pro se suis et omnibus pro
innumo ratione animarum suarum. pio spe salutis. et
innumo incommunitatis sue tibi reddunt vota sua
innumo eterno deo uiuo et uero **O**mnium

B.I.G.

Farbkarte #13

84.

LOGVS

ONVM,

LLVSTRI

STADII SA-

RO SEMESTRI

n. Professoribus pro-

x habebun-

r.

STADII

obus Lucius.

CII.

